

Maša Grdešić: Smijeh je najbolji način borbe, jer Petkoviću i Feriću oduzima glavne argumente o feminizmu kao moralnoj policiji

Rade Dragojević

uto, 10/10/2023 - 10:20

Ovakvi događaji pokazuju koliko su patrijarhalne norme duboko ukorijenjene i

tamo gdje ih možda ne očekujemo, među kolegama i navodnim istomišljenicima, kaže Maša Grdešić

Foto: Fraktura

Nakon intervjua kojeg je Maša Grdešić, profesorica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, s Odsjeka za komparativnu književnost, dala na Kritici HDP-a ([MAŠA GRDEŠIĆ: Ljubav prema književnosti je nešto što bi trebalo njegovati, a ne izbiti iz studenata | Kritika HDP \(kritika-hdp.hr\)](#)), shvatili smo da bi konačno mogli imati relevantnu sugovornicu po pitanju tzv. kulture otkazivanja. Ne časeći časa, poslali smo pitanja kolegici i dobili zanimljive odgovore o toj temi, među ostalima i o tome kako sporna promocija na riječkom Vrisku i nije bila baš tako spontana ili o tome kako se anti-woke križarstvo pojavilo i na našim fakultetima.

Prije negoli smo se dogovorili za ovaj intervju pojavila se u javnosti (prije svega na društvenim mrežama) polemika oko statusa feminizma u književnosti i je li nam književnost i dalje dominantno patrijarhalna. Povod je bila promocija dva romana u Rijeci na kojoj su se neki od predstavljača požalili da bi oni i njihova proza mogla unaprijed postati žrtva *cancel*/hajke, jer da su na kontroverzan način pristupili temi muško-ženskih odnosa. Kako vidite tu polemiku? Je li na tribini bilo seksizma, ili se s tim pretjeruje?

Seksizma je bilo, i nije ga baš teško uočiti. O tome su [Dunja Matić](#) i [Lana Pukanić](#) već detaljno pisale, a sama autorica [Dora Sušić](#) cijeli je događaj precizno opisala kao "perverznu sačekušu", što je bio i moj prevladavajući dojam. Uz namjerno nerazumijevanje problema odnosa moći između starijeg muškarca i mlađe žene, posrpan i ignorantski stav prema feminističkom aktivizmu i teoriji, kao i koncepciji feminističkog romana, posebno je znakovit Petkovićev i Ferićev govor tijela, njihov ton i ironičan izraz lica, iz čega se može zaključiti da ništa od onoga što se na promociji dogodilo nije bilo slučajno, već da su se unaprijed pripremili za izvedbu u kojoj poprilično uživaju. Njih su dvojica i ranije nastupali u tandemu jer je, recimo, Ferić gostovao na Petkovićevom kolegiju na doktorskom studiju književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje su se također bavili tzv. kulturom otkazivanja koju očito vide kao najveću prijetnju svome radu, a Petković je u sklopu istog kolegija kritizirao priručnik o upotrebi rodno osjetljivog jezika Sveučilišta u Rijeci.

Pisci su obično po svom samorazumijevanju progresivni – neki bi među njima rekli i transgresivni. Međutim, čim se spomene feminizam, nerijetko koriste konzervativnu argumentaciju za delegitimiranje. Kako to da su dva bivša predsjednika HDP-a (Nikola Petković i Zoran Ferić) istupili segregirajuće na festivalu, a vodili su Društvo koje je nastalo zbog segregacijskog (nacionalističkog) ispada prema Sibili Petlevski u starom Društvu hrvatskih književnika?

Činjenica da se radi o piscima koji su se u drugim situacijama

suprotstavljali politički moćnijim akterima koji su njih i njihove kolegice i kolege napadali na temelju nacionalnih, domoljubnih ili moralnih kriterija, čini ovu situaciju tužnijom, ali ne i neuobičajenom. Većina će ljudi u jednoj situaciji imati manje, a u drugoj više političke moći od ostalih sudionika; u jednom ćemo slučaju biti podređeni, a u drugom nadređeni. Mislím da je svima puno lakše uvidjeti kada se nalazimo u podređenom položaju, a puno teže priznati svoj privilegij, bio on rodni, dobni i statusni kao u kontekstu Vriska ili možda klasni, rasni, nacionalni i sl., no nužno je na tome raditi ako želimo sudjelovati u progresivnoj političkoj borbi ili čak samo živjeti u suvremenom društvu. Treba li stvarno objašnjavati u čemu je problem s Petkovićevom pjesmom o "Vijetnamki MeToo"? Ili razliku između konzervativne zabrane knjiga s jedne strane i feminističke kritike seksističkih i rasističkih ispada s druge strane? Koliko sam uspjela vidjeti, dosad nije bilo nijedne negativne kritike Ferićevog romana *Dok prelaziš rijeku*, skoro kao da je jadikovanje o "otkazivanju" retorika kojom želi podići interes za roman i zadržati etiketu "provokativnog", pa i relevantnog autora. Onda je očito potrebno i dalje crtati osnovne ideje feminističke književne kritike jer me uistinu fascinira kako netko još uvijek može tvrditi da je "transgresivno" kada stariji muškarac pripovijeda o vezi s mlađom ženom s obzirom na to da je njegova pozicija dominantna i u političkom i u književnopovijesnom smislu. Također, cinično se pozivati na Marguerite Duras jer je njezin *Ljubavnik* upravo primjer teksta u kojem se dominantna perspektiva izokreće. U središtu se nalazi maloljetna djevojka u odnosu s dvanaest godina starijim kineskim muškarcem, koji se dodatno komplicira zbog neravnopravnih rasnih, pa onda i ekonomskih odnosa između njih. Vraćanje tog odnosa na dominantnu perspektivu, uz stavljanje rase u zagrade, nikako nije transgresivno, pa stoga i naslovna metafora o prelasku rijeke uvelike gubi značenje.

Nikola Petković, Dora Šustić, Zoran Ferić i Vid Barić na promociji na festivalu VRISAK u Rijeci (Tanja Kanazir/VRISAK)

Rasprava povodom Vriska pokazala je i razliku između dviju generacija feministkinja. Starije generacije traže suzdržaniji pristup a mlađe su, naravno, glasnije i borbenije. Kako te feminističke borbe povezati?

Teško je pratiti sve reakcije na društvenim mrežama, ali moj je dojam da su feministkinje vrlo složno osudile Petkovićevo i Ferićevo ponašanje na predstavljanju. Bilo je negativnih komentara na neke od reakcija, ali oni koje sam vidjela nisu dolazili od žena koje se deklariraju kao feministkinje. Također, budući da su neki od negativnih komentara dolazili od mlađih žena, ne mislim da je u ovom slučaju generacijska razlika presudna. Ti su komentari uglavnom kritizirali navodni manjak dostojanstva, pristojnosti, pa čak i "ženstvenosti" u raspravi, odnosno uglavnom su se bavili pitanjem forme i tona nekih tekstova, u prvom redu odgovora Lane Pukanić moderatoru rasprave Vidu Bariću. Dakle, tu još uvijek vlada uvjerenje da postoji ispravan način sudjelovanja u "intelektualnoj raspravi", koji podrazumijeva smirenost, suzdržanost i pristojnost, dok su satiričan pristup, smijeh i ruganje neprimjereni. Međutim, mislim da je u ovom slučaju smijeh najbolji način borbe jer pokazuje da feminizam uopće nije onakav kakvim ga vide Petković i Ferić, neočekivan je i oduzima im glavne argumente o feminizmu kao nekom obliku moralne policije. Ton teksta, bez obzira na to je li satiričan ili bijesan, ne poništava validnost argumenata koji su u njemu izneseni. Lanin je tekst pun feminističkih i političkih referenci koje treba znati iščitati, ali je i dalje vrlo pristupačan. Također, osuda upotrebe internetskih formi u političkoj raspravi opet ukazuje na elitizam. Već se neko vrijeme značajan dio feminističkih rasprava i rasprava o feminizmu odvija na internetu, pa je itekako važno da se konačno uvidi važnost internetske pismenosti za pokretanje takvih rasprava i sudjelovanje u njima.

Je li i FAK (Festival A književnosti) svojedobno pao na ženskom pitanju (Vedrana Rudan, Arijana Čulina i Nives Celzijus)?

Taj je problem početkom 2000-ih prvi analizirao Dean Duda u tekstovima koji su kasnije sabrani u njegovoj knjizi *Hrvatski književni bajkomat*. Ironično je, ali i tipično, da su FAK-ovci u svojoj namjeri da književnost otvore publici, ali i tržištu, učine je popularnijom, pristupačnijom i društveno relevantnijom povukli granicu kod autorica koje su bile značajno popularnije i prodavanije od njih. Time su pokazali da su dobrim dijelom zadržali vrijednosni sustav književnog polja koje su htjeli reformirati. S jedne strane, uz sav njihov zazor prema formalno eksperimentalnoj književnosti koju su u kritikama često odbacivali pod pomalo neodređenim terminom "postmodernizam", njihov prijezir prema popularnoj književnosti bio je opipljiv, a posebno kad se radilo o autoricama koje su velikom većinom imale žensku publiku. S druge strane, budući da je FAK bio muški klub, intimne teme bile su relevantne ako su dolazile iz perspektive tranzicijskog pisca-novinara koji zalazi u kvartovski kafić, dok se u tekstovima autorica nije znalo detektirati društvena

pitanja i povezati osobno s političkim.

Ispada prema ovom najnovijem razvoju događaja da je domaćem kulturnom i književnom mainstreamu feminizam i dalje crvena krpa. Nisu li se neki prostori slobode odavno osvojili?

Nažalost, ispostavlja se da su ti prostori slobode osvojeni više retorički, načelno, u teoriji, a da se u praksi stalno treba iznova boriti za njih. Ovakvi događaji pokazuju koliko su patrijarhalne norme duboko ukorijenjene i tamo gdje ih možda ne očekujemo, među kolegama i navodnim istomišljenicima. S druge strane, ipak vidim i pozitivne pomake jer se sada u reakcijama kreće iz pozicija koje su se prije desetak godina još trebale objašnjavati. Prije svega je važno da je odgovora bilo, da su reakcije brojne i raznolike, da im se daje značajan medijski prostor, počevši s prvim tekstom Dunje Matić, preko njezina intervjua, teksta Lane Pukanić, intervjua s Dorom Šustić i članka Marije Dejanović u *Jutarnjem listu*, pa do profila Hrvatski feministi zahvaljujući kojima je ova tema i dalje aktualna na društvenim mrežama. To sigurno nije zadnja ovakva rasprava na domaćoj književnoj sceni, ali pokazala je kako stvari mogu izgledati kada se različiti feministički glasovi pozabave istim problemom, bez posebnoga dogovora, ali uključujući jedni druge. To me ohrabruje.

Četvrti članak iz novinarskog projekta "Kultura otkazivanja ili mogu li povijesne nepravde biti otklonjene?" realizira se u okviru potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije za 2023.

najnovije

sub, 28/10/2023 - 08:53

Je li Laptalov slučaj doista dokaz da Grčka nije pravna država?

sri, 25/10/2023 - 10:12

Navodnjavanje u Hrvatskoj kao potraga za Božjom kapljicom

pon, 23/10/2023 - 10:52

Ženske udruge: Sudovi trebaju strože kažnjavati rodno uvjetovano nasilje

pon, 16/10/2023 - 09:38

Urbana revolucija i privatno vlasništvo: kakve veze

ima Woody Guthrie s gradom koji je "naš"

ned, 15/10/2023 - 08:11

Snježana Banović: "Zagrljeni maštom: Blato, Basaričekova 1981. – 1990."

sub, 14/10/2023 - 09:14

MAZ-u je potrebna pomoć!

sub, 14/10/2023 - 08:42

Kako pomoći beskućnicima

sub, 14/10/2023 - 08:37

Strašna je stvarnost u kojoj djeca stradavaju, a ne fotografija koja nas na to upozorava

uto, 10/10/2023 - 09:08

Hamas, Izrael, svijet: Bolne istine i brutalni interesi

uto, 10/10/2023 - 08:07

Dvostruki kriteriji – slučajevi Oleksandra Zinchenka i Mesuta Özila

Impressum

Forum.tm | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa:
Nova cesta 115,
10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredništvo: Dom
kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture **ŠTO?** Forum.tm, prostor za
slobodne ljude i one koji to žele postati **KADA?** Jučer, danas, sutra
GDJE? www.forum.tm **ZAŠTO?** Da bi stvari bile jasnije

Veronika Rešković dobitnica je nagrade "Marija Jurić Zagorka" za internetsko novinarstvo u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tm-u.

Portal Forum.tm financijski podupire Agencija za elektroničke medije

Oleg Maštruko dobitnik je nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "[Od Milanovićevih sastanaka po SAD-u korist bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom](#)" objavljen je na Forum.tm-u.